

ПРАВО

НАУКОВИЙ ВІСНИК УЖГОРОДСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ISSN 2307-3322

Випуск №21 · Частина II · 2013

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

Серія

ПРАВО

Випуск 21

Частина II

Том 2

Ужгород-2013

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 4

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО, ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО..... 9

Брунько А.В. ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ТА РИС ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗІ СТРАХУВАННЯ У СФЕРІ ТРАНСПОРТУ.....	9
Воловик О.А. КЛАСИФІКАЦІЯ ВИДІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА: ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПІДХОДУ ДО ПРАВОВОГО АНАЛІЗУ.....	12
Воронін Я.Г. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У НАФТОГАЗОВОМУ КОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ: СТАН, НЕДОЛКИ, ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ.....	16
Гарагонич О.В. ПРАВОВИЙ СТАТУС ГОЛОВИ ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ ГОСПОДАРСЬКОГО ТОВАРИСТВА.....	19
Геведзе Т.Л. УЧАСТЬ АДВОКАТА У ДОСУДОВОМУ ТА АЛЬТЕРНАТИВНОМУ ВРЕГУЛЮВАННІ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ.....	22
Голіна О.В. ДО ПИТАННЯ ПРО ПРАВОВУ ХАРАКТЕРИСТИКУ ПОСЛУГИ В ГОСПОДАРСЬКІЙ СФЕРІ.....	25
Гофман О.Р. ПРАВОВА ПРИРОДА ВІДНОСИН, ЩО ВИНИКАЮТЬ ВНАСЛІДОК ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНИХ ГАРАНТІЙ.....	29
Гусь А.В. ОСОБЛИВОСТІ ВНЕСЕННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ДО СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ ГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ.....	34
Єжель О.Л. ПОНЯТТЯ «ДЕРЖАВНЕ ЗАМОВЛЕННЯ» В ГОСПОДАРСЬКИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ.....	37
Льющенко Г.В. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРИМУСОВОЇ ЛІКВІДАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ.....	42
Махінчук В.М. ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	45
Молчанова М.Є. ПИТАННЯ ВІДМЕЖУВАННЯ АУКЦІОННИХ ТОРГІВ ВІД СУМІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ ТОРГІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	48
Пенчева Г.М. ПРАВОВЕ РОЗМЕЖУВАННЯ СПОСОБІВ КОМЕРЦІЙНОГО ВИКОРИСТАННЯ ДЕРЖАВНОГО МАЙНА.....	51
Перекрестная О.О. ПОНЯТТЯ ЗЛОВЖИВАННЯ ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ ТА ЙОГО ОЗНАКИ.....	56
Сенюта С.Я. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНІЙ ГАЛУЗІ.....	60
Фомін А.І. ДО ПИТАННЯ ПРАВОВИХ ФОРМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ.....	62

РОЗДІЛ 5

ТРУДОВЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ..... 66

Даниліна Ю.С. ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ СТОРІН ТА СУБ'ЄКТІВ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ.....	66
Кохан М.С. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАОХОЧЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ ДО СУМЛІННОЇ ПРАЦІ.....	68
Поліщук М.С. СПОСОБИ «РОЗЩЕПЛЕННЯ» ВІДНОСИН У СФЕРІ ЗАЙНЯТОСТІ.....	72
Тіпа А.В. ФУНКЦІЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	75
Чудовський В.І. СУЧАСНЕ ВИЗНАЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ.....	78
Шлапко Т.В. ПРАВОВИЙ СТАТУС ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТА ПЕНСІЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН ПО ІНВАЛІДНОСТІ.....	80

РОЗДІЛ 6

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО; АГРАРНЕ ПРАВО; ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО; ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО..... 85

Гайдаржи Х.А. КОНСТИТУТИВНІ ЛОКАЛЬНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПЕРЕРОВНИХ КООПЕРАТИВІВ.....	85
Грицан О.А. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ НАДР.....	88
Запорозчук А.В. ПРАВОВІ ОСНОВИ БУДІВНИЦТВА ЦЕНТРАЛІЗОВАНОГО СХОВИЩА ВІДПРАЦЬОВАНОГО ЯДЕРНОГО ПАЛИВА В УКРАЇНІ.....	92
Решетник Л.П. ОКРЕМІ ПРАВОВІ ПИТАННЯ ОХОРОНИ ТА РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ В УКРАЇНІ (НА ПРИКЛАДІ ШАЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ).....	95

Рудень О.В. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ЛІСІВ.....	98
Стрельник В.В. ПРАВОВІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ ТА НАГЛЯДУ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАДР.....	102
Сюйва І.С. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ ФЕРМЕРСЬКИМИ ГОСПОДАРСТВАМИ В УКРАЇНІ.....	106
Яремак З.В. ПОРЯДОК ВЕДЕННЯ ДЕРЖАВНИХ КАДАСТРІВ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	109

РОЗДІЛ 7

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО..... 114

Андреева О.Б. ГАЛУЗЬ ЗВ'ЯЗКУ ЯК ОБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ.....	114
Белєвцева В.В. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЗАХИСТУ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	117
Білецька Г.М. ОБ'ЄКТИ ПЛАТИ ЗА ЗЕМЛЮ: ОКРЕМІ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ.....	120
Білінська Л.В. ГЕНЕЗА ПОНЯТТЯ «КОРУПЦІЯ» ЯК СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНОГО ДІЯННЯ.....	123
Бойко О.В. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ НОРМ, ЯКИМИ УРЕГУЛЬОВАНО ГАЛУЗЬ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ.....	127
Бутенко Л.А. ДЕРЖАВНА ІНСПЕКЦІЯ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ЯК СУБ'ЄКТ ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО РЕКЛАМУ.....	130
Василів С.С. ПРО СИСТЕМУ СУБ'ЄКТІВ, ЩО УПОВНОВАЖЕНІ РОЗГЛЯДАТИ СПРАВИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	133
Вітюк Д.Л. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СИСТЕМИ СУДІВ ЗАГАЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ.....	136
Гладка В.В. СУБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ СКЛАДУ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ У ВИГЛЯДІ ПОШИРЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ, ЩО ВВОДИТЬ В ОМАНУ.....	141
Дюрдіца І.В. ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИМИ СУДАМИ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ НОРМ НА СТАДІЯХ ВІДКРИТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВІ, ПІДГОТОВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ ТА СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ.....	145
Дніпров О.С. ПРАВО ГРОМАДЯН НА ОСВІТУ В КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВОВИХ АКТАХ УКРАЇНИ.....	150
Дроздов О.В. УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВТОІНСПЕКЦІЇ.....	152
Друцул Т.І. ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ.....	156
Дручек О.М. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ, СВОБОД ТА ІНТЕРЕСІВ ДИТИНИ: ОЗНАКИ, ПОНЯТТЯ, СУТНІСТЬ.....	160
Жидков Д.В. РЕАЛІЗАЦІЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ПОСАДОВИХ ОСІБ ДАІ МВС УКРАЇНИ ЩОДО НАКЛАДЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ.....	163
Кінаш М.М. ЩОДО ПРИНЦИПІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ.....	166
Корнейчук С.П. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПІДВІДОМЧИХ ОРГАНАМ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ.....	169
Косик В.В. РЕЧОВІ ДОКАЗИ: ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПРИ ВИРІШЕННІ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА ОСКАРЖЕННІ ВІДПОВІДНИХ ПОСТАНОВ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДІ.....	173
Кравченко І.С. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МІЛЦІЄЮ ЗАХОДІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРИМУСУ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	177
Крупко М.О. ПРИЧИНИ ТА УМОВИ СКОСННЯ ПОРУШЕНЬ ТРАНСПОРТНОЇ ДИСЦИПЛІНИ УЧАСНИКАМИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ.....	181
Мартинов М.П. СУБ'ЄКТИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ЮРИДИЧНОЮ ОСВІТОЮ В УКРАЇНІ.....	184
Медведєв Д.К. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕТИНАННЯ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ УКРАЇНИ ІНОЗЕМЦЬМИ ТА ОСОБАМИ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА, ЯКІ СКОЇЛИ АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ.....	190
Мельник О.М. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ: ПОНЯТТЯ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ.....	192

Мойсак С.М. ОСОБЛИВЕ ЗНАЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ДОГОВОРУ У РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	195
Новицький А.М. РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ «ДЕРЖАВНА СІМЕЙНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ».....	198
Окопник О.М. ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ З ДЕРЖАВНИМИ ОРГАНАМИ ТА ГРОМАДСЬКИМИ ФОРМУВАННЯМИ ПО ПРОФІЛАКТИЦІ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	201
Павелків С.Р. ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СТРУКТУРИ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	204
Падалко Р.К. РОЗВИТОК НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СФЕРІ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ОРГАНАМИ ДСБЕЗ МВС УКРАЇНИ.....	207
Панасюк О.В. ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЗАКОННОСТІ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ.....	210
Позняков С.П. «ПУБЛІЧНО-СЕРВІСНА ІНФРАСТРУКТУРА ПІДТРИМКИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ»: ПОНЯТТЯ ТА ПРИНЦИПИ ФУНКЦІОНУВАННЯ.....	213
Репешко П.І. ВПЛИВ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	217
Роденко Н.О. ВПЛИВ ВСЕСВІТНЬОЇ ТУРИСТСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ УКРАЇНИ В ОБЛАСТІ ТУРИЗМУ.....	221
Роженко Д.В. ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ПИСЬМОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ.....	225
Сазонов В.В. ОРГАНИ ВИКОНАВЧОЇ ТА СУДОВОЇ ВЛАДИ ЯК СУБ'ЄКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	229
Свирида В.А. ПОНЯТТЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ЗА ПЕРЕМІЩЕННЯМ ТОВАРІВ, ЩО МІСТЯТЬ ОБ'ЄКТИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	233
Соколов В.М. ПОРЯДОК ЗАСТОСУВАННЯ АНАЛОГІЇ ЗАКОНУ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА.....	236
Соловійова О.М. СУБ'ЄКТИ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ.....	239
Строцький Р.С. ПРИНЦИПИ ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ВИКОНАННЯ ПОСТАНОВ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	244
Стукаленко В.А. НОТАТКИ ЩОДО ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАК СУБ'ЄКТІВ ФІНАНСОВОГО ПРАВА.....	247
Тесля Л.В. ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ТА ПОСАДОВИХ ОСІБ СЕЛИЩНИХ РАД У ГАЛУЗІ БЮДЖЕТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	250
Усикова Л.А. АУДИТОРСКИЙ ОТЧЕТ КАК ИТОГОВЫЙ ДОКУМЕНТ АУДИТОРСКОЙ ПРОВЕРКИ В КОММЕРЧЕСКОМ БАНКЕ.....	253
Усікова О.В. СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТТЯ «ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ» ТА «ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ» У СФЕРІ ПРАЦІ.....	257
Цвіркун Ю.І. МЕЖІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ГОЛОВУЮЧОГО В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	259
Чеховська І.В. «СІМ'ЄЦЕНТРИСЬКА» ІДЕОЛОГІЯ ЯК ОСНОВА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ДОКТРИНИ ЩОДО ДЕРЖАВНОЇ СІМЕЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ.....	263
Шатрава С.О. КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ: СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ.....	268
Шевчук О.М. ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ.....	271
Шутова О.С. ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ПОНЯТТЯ «СПЕЦІАЛЬНИЙ ПОДАТКОВИЙ РЕЖИМ».....	274
Ямкова І.М. ДО ПИТАННЯ ЩОДО АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	277

ПОРЯДОК ВЕДЕННЯ ДЕРЖАВНИХ КАДАСТРІВ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

THE MAINTENANCE OF STATE NATURAL RESOURCES' CADASTRE: LEGAL ASPECTS

Яремак З.В.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри судочинства
Юридичного інституту

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Стаття присвячена дослідженню правової характеристики порядку ведення державних кадастрів природних ресурсів. Визначено та проаналізовано складові частини кадастрового процесу. Обґрунтовано, що кадастровий процес доцільно розглядати у вузькому та широкому розумінні з урахуванням закріпленого в діючому законодавстві положення про відкритість кадастрової інформації.

Ключові слова: державні кадастри природних ресурсів, ведення державних кадастрів, кадастровий процес, державна реєстрація, кадастровий облік, оцінка природних ресурсів.

Статья посвящена исследованию правовой характеристики порядка ведения государственных кадастров природных ресурсов. Определены и проанализированы составляющие части кадастрового процесса. Обосновано, что кадастровый процесс целесообразно рассматривать в узком и широком смысле с учетом закрепленного в действующем законодательстве положения об открытости кадастровой информации.

Ключевые слова: государственные кадастры природных ресурсов, ведения государственных кадастров, кадастровый процесс, государственная регистрация, кадастровый учет, оценка природных ресурсов.

The article investigates the legal characteristics of order of state cadastral of natural resources. The parts of cadastral process are identified and analyzed. The author proves that the inventory process should be considered in the narrow and broad sense considering enshrined in existing law provisions on openness cadastral information.

Key words: state cadastral of natural resources, management of state cadastral, cadastral process, state registration, cadastral accounting, valuation of natural resources.

Постановка проблеми. Зміст державних кадастрів природних ресурсів передбачає наявність певних даних та відомостей, що включаються до його складу. До них, перш за все, відноситься отримання і подальше формування інформації про стан та використання природних ресурсів, включаючи всі їх правові, природні, якісні характеристики, призначені для застосування з метою організації раціонального використання того чи іншого природного ресурсу і захисту прав суб'єктів природокористування. Тому надзвичайно важливо правильно визначити складові кадастрового процесу та з'ясувати обсяг функцій, які реалізуються на певному етапі, для того, щоб в подальшому кадастрова система здатна була забезпечити інформацією державних природоресурсових кадастрів різні сфери суспільного життя.

Стан дослідження. Дослідження проблеми ведення державних кадастрів займалися багато науковців, так як процес ведення державних кадастрів природних ресурсів є явищем багатоаспектним, а тому лежить в площині різних галузей знань, зокрема: геодезії, картографії, землевпорядкування (відповідно, дане питання вивчалось представниками цих галузей – Л. М. Перовичем, Б. І. Волосецьким, С. П. Войтенком тощо). Правовий аспект ведення державних кадастрів досліджували такі науковці, як Б. В. Єрофеев, І. І. Каракаш, Є. Н. Колотінская, З. О. Котик, О. І. Крассов, П. Ф. Кулинич.

Метою даної публікації є дослідження порядку ведення державних кадастрів природних ресурсів в правовому аспекті, з'ясування структурних складових та виокремлення окремих стадій кадастрового процесу, їх характеристика.

Виклад основного матеріалу. Поняття «ведення державних кадастрів природних ресурсів» має узагальнюючий характер, і його можна визначити як діяльність державних органів по створенню та функціонуванню державних кадастрів природних ресурсів, формуванню державної інформаційної системи, що містить відомості про природні об'єкти [1, с. 118]. Наведемо приклади із чинного законодавства. Так, Положенням про порядок ведення державного кадастру тваринного світу визначено, що ведення державного кадастру тваринного світу передбачає виконання таких кадастрових робіт: а) визначення конкретних територій (акваторій), де будуть проводитися кадастрові роботи; б) проведення експедиційних робіт (спостереження і вивчення чисельності, стану та інших характеристик тваринного світу безпосередньо в природному середовищі); в) аналіз даних, одержаних під час проведення експедиційних робіт, а також даних, що містяться у матеріалах державного лісовпорядкування, впорядкування мисливських угідь, державному лісовому, водному та земельних кадастрах, державній та відомчій статистичній звітності про стан тваринного світу, чисельність та обсяги господарського використання диких тварин; г) оброблення, аналіз і узагальнення отриманої інформації, її підготовка до розгляду в Мінприроди і видання державного кадастру тваринного світу.

У наукових дослідженнях процес ведення державних кадастрів природних ресурсів поділяють на певні етапи створення кадастрової інформаційної системи. Так, М. Г. Лихогруд на прикладі державного земельного кадастру всі різновиди земельно-кадастрових робіт

умовно розділив на три групи. Перша група – роботи, результати яких вносяться в базу даних державного земельного кадастру. Ці роботи пов'язані зі збором та формуванням кадастрової інформації. До них відносяться: кадастрове зонування, кадастрові зйомки, бонітування, економічна та грошова оцінка. Друга група – роботи, пов'язані з безпосереднім внесенням інформації в бази даних державного земельного кадастру у відповідності зі Стандартом бази даних. Тобто це роботи з державного кадастрового обліку земельних ділянок та іншого нерухомого майна. Результатом цих робіт є сформовані бази даних та картографічне забезпечення в середовищі ІТ та ГІС-технологій. До цієї групи відносяться також роботи з державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обмежень, які передбачають як використання уже сформованих кадастрових баз даних, так і внесення нових даних у Державний реєстр прав. Третій вид – роботи, пов'язані з використанням кадастрових баз даних. До них відносяться роботи з обліку кількості та якості земель, які зводяться до формування спеціальних кадастрових документів встановленої форми (як правило документів статистичної звітності) шляхом вибірок (SQL-запитів) з кадастрових баз даних [2, с. 201].

Таким чином, дотримуючись законодавчого закріплення поняття та враховуючи теоретичні дослідження даного питання, процес ведення державних кадастрів природних ресурсів поділяємо на такі основні етапи: 1) збір необхідних відомостей про природні ресурси; 2) облік; 3) обробка інформації; 4) систематизація; 5) зберігання кадастрової інформації. Однак такий поділ кадастрової діяльності характеризує більше її технічну сторону та регулюється технічними правилами. Зокрема, такі технічні норми встановлюють правила проведення топографо-геодезичних, картографічних робіт, аеротопографічних зйомок, обстежень, вимірів природних ресурсів, складання планової та картографічної документації, необхідних для виявлення кадастрових відомостей, тощо.

Якщо розглядати порядок ведення державних кадастрів природних ресурсів із правової точки зору, то доцільно підтримати позицію О. М. Колотінської, яка кадастрову діяльність в цілому поділяє на окремі, пов'язані між собою групи діяльності, а саме: реєстраційні, облікові, які в свою чергу поділяються на кількісний та якісний облік, а також оціночні і контрольні [3, с. 119]. Науковець Е. О. Грядя аргументує той факт, що «отримання всіх відомостей, що вносяться в державні природоресурсові кадастри, забезпечується проведенням ряду державних заходів, кожен з яких може бути визначений як самостійна функція державного управління природними ресурсами» [4, с. 46].

Таким чином, процес ведення державних кадастрів природних ресурсів складається із низки взаємопов'язаних державних функцій, у результаті здійснення яких отримуємо відомості державних кадастрів. Перш за все, до них слід віднести реєстрацію, облік природних ресурсів (кількісний та якісний), їх оцінка і контроль за правильністю ведення кадастрів.

Враховуючи нормативні та теоретичні розробки ведення державних кадастрів природних ресурсів, визначимо та проаналізуємо основні структурні елементи ведення державних природоресурсових кадастрів.

По-перше, це державна реєстрація. *Реєстрація* (пізньолат. *registratio*) означає занесення в список, книгу;

складання переліку чи опису, а також запис фактів чи явищ з метою обліку чи надання факту законності [5, с. 432]. Державна реєстрація забезпечує вивчення правових характеристик земельних ділянок. Згідно зі ст. 202 Земельного кодексу, державна реєстрація земельних ділянок здійснюється у Державному земельному кадастрі в порядку, встановленому Законом.

К. Пейчев, досліджуючи зазначене питання, зауважує: «Розглядаючи державну реєстрацію прав на земельні ділянки, необхідно відмежовувати вказане поняття від реєстрації документа, що посвідчує право на земельну ділянку, реєстрації прав на неї та реєстрації самої ділянки» [6, с. 58].

Досить складним є питання співвідношення державної реєстрації та державного земельного кадастру. Розв'язанню правових проблем співвідношення державної реєстрації земельних ділянок та державного земельного кадастру присвячені деякі публікації вітчизняних та зарубіжних науковців. Зокрема, А. Берлач розглядає державну реєстрацію як складовий елемент багатопільової кадастрової системи, вказуючи, що остання найповніше поєднує в собі реалії існуючого ринку, особливості національного законодавства та закордонного досвіду [7, с. 50-51]. О. Карамішева та Є. Герасимова, аналізуючи організаційні, економічні та правові сторони проблем державної реєстрації, акцентують увагу на доцільності передачі одному державному органу повноважень щодо державної реєстрації прав як на земельні ділянки, так і на інші об'єкти [8, с. 32-37].

Законодавче врегулювання співвідношення державної реєстрації земельних ділянок та державної реєстрації прав на земельні ділянки визначено Земельним кодексом України, Законом України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень» від 1.07.2004 р. та Законом України «Про державний земельний кадастр» від 7.07.2011 р. Однак, як зауважує П. Кулинич, чинне законодавство України є дуже суперечливим і не дає однозначної відповіді на питання про те, яким чином співвідносяться між собою ведення державного земельного кадастру та державна реєстрація прав на нерухомість [9, с. 38]. Одразу ж звернемо увагу на таку невідповідність: ст. 10 Закону України «Про державний земельний кадастр» визначено об'єкти державного земельного кадастру, серед яких є і обтяження у використанні земель. Натомість Законом України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» обтяження є предметом державної реєстрації прав на земельні ділянки (ст. 4).

Разом з тим законодавчо регламентовано таке тривалий час дискусійне питання, що має бути первинним: включення відомостей про земельну ділянку (реєстрація) до державного земельного кадастру чи реєстрація прав на цю земельну ділянку у державному реєстрі прав на нерухоме майно? Земельний кодекс України доповнено ст. 79-1, ч. 10 якої чітко визначено, що державна реєстрація речових прав на земельні ділянки здійснюється після державної реєстрації земельних ділянок у Державному земельному кадастрі.

По-друге, це кадастровий облік природних ресурсів. Метою обліку природних ресурсів є отримання, обробка, аналіз та зберігання відомостей про кількісний, якісний стан та господарське використання природних ресурсів. Кадастровий облік природних ресурсів вклю-

час облік їх кількості і якості. Природні ресурси, які підлягають обліку в кадастрах, різномірні і потребують різних форм і методів кадастрового обліку.

Наведемо приклади з чинного законодавства. Відповідно до п.4 Порядку ведення державного водного кадастру, державний водний кадастр включає дані державного обліку поверхневих і підземних вод, державного обліку артезіанських свердловин та державного обліку водокористування, які систематизуються за водними об'єктами та їх ділянками, водозбірними басейнами річок та морів, басейнами підземних вод, водогосподарськими ділянками, економічними районами, адміністративно-територіальними одиницями і в цілому в Україні. Всі відомості державного водного кадастру групуються на три розділи: поверхневі води, підземні води; використання вод. Тобто для отримання даних державного водного кадастру необхідно провести державний облік вод, завданням якого є встановлення відомостей про кількість та якість вод, а також даних про водокористування, на основі яких здійснюється розподіл води між водокористувачами до державних органів водного господарства за встановленою формою.

Ведення державної статистики Державним комітетом по водному господарству здійснюється згідно з наказом Державного комітету статистики України від 30.09.1997 р. «Про затвердження форми державної статистичної звітності № 2 – ТП (водгосп)». Як зазначає В. К. Данилюк, державна статистична звітність, яку виконує Держводгосп, – «це основна достовірна інформація про фактичне використання водних ресурсів галузями економіки в цілому по Україні та у розрізі адміністративно-територіальних одиниць і басейнів річок. Дані обліку є базою для прийняття управлінських рішень, основою для розрахунку плати за спеціальне використання водних ресурсів, яка надходить до державного і місцевого бюджетів і спрямовується на державні потреби» [10, с. 271].

Одним із основних недоліків сучасного земельного кадастрового обліку слід вважати його статистичний характер, оскільки, починаючи з радянських часів, актуалізація кадастрових даних значною мірою піднялася веденням статистичної звітності з кількісного обліку земель, а просторові характеристики земельних ділянок нерідко обліковувались із недостатньою точністю та ретельністю. На сьогодні статистична звітність із кількісного обліку земель здійснюється за формами № 6-зем, ба-зем, бб-зем, 2-зем.

Ключовим напрямом удосконалення земельно-кадастрової інформації є облік негативних екологічних впливів на земельні ресурси. Як відзначають науковці [11, с. 63-66; 12, с. 15-23], деякі параметри якісної характеристики земель (особливо такі, як змитість, дефльованість, засоленість та ін.) фактично характеризують ступінь поширення екологічно несприятливих процесів деградації земель, облік яких дає можливість зробити певні висновки щодо, по-перше, недоліків існуючого характеру використання земель сільськогосподарського призначення і, по-друге, переліку заходів, спрямованих на мінімізацію відповідного негативного антропогенного впливу на землекористування. О. С. Новоторов наголошує на тому, що розподіл земель по якісних ознаках повинен стосуватися не тільки земель сільськогосподарського використання, а взагалі всього земельного фонду (земель не зайнятих, з відкритою луженою поверхнею) [13, с. 69-75].

По-третє, оцінка природних ресурсів. У сучасний період важливим є питання оцінки природних ресурсів як одного з економічних важелів регулювання використання природних ресурсів, а з іншого боку – одного із способів їх охорони. Варто відмітити те, що протягом історичного розвитку сформувалися два основних методи економічної оцінки природних ресурсів: рентний і затратний. З одного боку, величина оцінки природних ресурсів пов'язується з витратами на їх відновлення (відтворення), з іншого, – визначається ефектом від їхньої експлуатації [14, с. 269].

Особливо актуальним на даний час є співвідношення державного земельного кадастру та оцінки землі. У Законі України «Про державний земельний кадастр» ст. 2 вказано, що державний земельний кадастр створюється і ведеться з метою інформаційного забезпечення при проведенні оцінки земель. З іншого боку, ст. 13 Закону визначено, що відомості про економічну та нормативну грошову оцінку земель в межах території адміністративно-територіальної одиниці, про бонітування ґрунтів адміністративно-територіальної одиниці включаються до Державного земельного кадастру. Тобто із зазначених положень незрозуміло, чи дані економічної оцінки землі включаються в державний земельний кадастр, чи сам кадастр ведеться з метою визначення оцінки землі. На наш погляд, така неточність по відношенню до даних державного земельного кадастру про оцінку землі обумовлена взаємозв'язком і взаємозалежністю, яка існує між кадастром та оцінкою земельних ресурсів. Так, дані оцінки землі включаються в кадастр і складають спеціальний його розділ. Однак інші відомості земельного кадастру, наприклад, із кількісного обліку земель, з якісного обліку земель, бонітування ґрунтів використовуються для визначення економічної та грошової оцінки землі.

В юридичній літературі поняття оцінки земель диференціюється залежно від того, які саме земельні ділянки є її об'єктом. Це обумовлено застосуванням різних методик оцінки до різних категорій земель і, відповідно, використанням різних показників. Наприклад, стосовно земель сільськогосподарського призначення показниками для оцінки будуть виступати врожайність сільськогосподарських культур та продуктивність землі. Критеріями оцінки земель населених пунктів будуть, наприклад, фізико-географічні характеристики, екологічна обстановка, комунікаційні фактори тощо.

Беручи за основу такий критерій поділу, як мета та методи проведення, оцінка земель поділяється на економічну оцінку земель та грошову оцінку земельних ділянок, яка залежно від призначення та порядку проведення може бути нормативною та експертною. Щоправда, Законом України «Про оцінку земель» виокремлено ще один вид оцінки земель – це бонітування ґрунтів. Однак, на нашу думку, виділяти бонітування як окремий вид оцінки земель недоцільно. Правильніше сказати, що бонітування є основою для проведення економічної та грошової оцінки земель. Та і в самому Законі йде мова саме про це: «дані бонітування ґрунтів є складовою частиною державного земельного кадастру та є основою проведення економічної оцінки сільськогосподарських угідь» (ч. 2 ст. 5 Закону України «Про оцінку земель»). Крім того, є відмінність і в об'єкті оцінки: при бонітуванні – це лише ґрунт (верхній шар земної суші завтовшки від декількох сантиметрів до

трьох метрів), а при економічній та грошовій оцінці – землі або земельні ділянки.

Якщо відносно економічна оцінка земель проводиться ще з 70-х років минулого століття, то грошова оцінка земель розпочата порівняно недавно. Правові засади проведення оцінки земель визначаються Законом України «Про оцінку земель». На виконання Закону прийнято ряд підзаконних нормативно-правових актів, зокрема постанови Кабінету Міністрів України «Про Методику нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів» від 23.03.1995 р. (в редакції від 11.06.2012 р.), «Про Методику нормативної грошової оцінки земель несільськогосподарського призначення (крім земель населених пунктів)» від 23.11.2011 р. № 1278 ; накази Державного комітету України із земельних ресурсів «Про порядок нормативної грошової оцінки земель несільськогосподарського призначення (крім земель у межах населених пунктів)» від 27.01.2006 р., «Про порядок нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів» від 27.01.2006 р., «Про порядок проведення експертної грошової оцінки земельних ділянок» від 09.01.2003 р. (в редакції від 18.06.2004 р.).

Грошову оцінку земель іноді ототожнюють із ціною землі. Як зазначає Є. В. Типакова, грошова оцінка землі визначається як вартість капіталу, а ціна на землю, що впливає із грошової оцінки, формується при купівлі-продажу у відповідності із попитом та пропозицією [15, с. 41].

Оскільки оцінка природних ресурсів здійснюється в рамках та на основі інформації державних кадастрів природних ресурсів, то звідси впливає необхідність удосконалення правового регулювання державних кадастрів природних ресурсів з тим, щоб можна було провести реальну економічну, а на її основі і грошову оцінку кожного природного ресурсу.

По-четверте, державний контроль, який спрямований на забезпечення додержання суб'єктами державного кадастру встановленого порядку його ведення та виконання кадастрових робіт. Фактично цей вид діяльності державних органів не дає нам нової інформації, яка була би включена до кадастрових інформаційних систем, однак контроль за порядком ведення державних кадастрів дає нам впевненість у достовірності та правильності такої інформації. Завданнями контролю за порядком ведення природоресурсових кадастрів є: перевірка відповідності кадастрових даних фактичному стану природних ресурсів, дотримання встановлених термінів оновлення кадастрової інформації, встановленого порядку розгляду та затвердження кадастрових відомостей, правил ведення кадастрової документації та її зберігання тощо.

Основним недоліком функції контролю в галузі ведення державних кадастрів природних ресурсів є те, що орган, який веде державний кадастр, сам і здійснює контроль за своєю діяльністю. О. І. Крассов звертає увагу на те, що органи державного управління не зацікавлені в об'єктивних відомостях про існуючий стан охорони і використання лісів, який залежить від результатів їх господарської діяльності [16, с. 154-155]. Орган, що здійснює державний контроль, повинен знаходитися поза системою, яка веде кадастр, щоб він міг давати авторитетні вказівки всім міністерствам, ві-

домствам з питань, пов'язаних із веденням кадастру. За органом, який веде кадастр, необхідно закріпити право тільки на внутрішньовідомчий контроль за веденням кадастру [3, с. 123].

У переважній більшості нормативно-правових актів, що регулюють ведення державних кадастрів того чи іншого природного ресурсу, визначено повноваження органу, який веде кадастр, здійснювати внутрішньовідомчий контроль за порядком його ведення. Так, згідно з Порядком ведення державного обліку і кадастру рослинного світу від 22.02.2006 р., контроль за додержанням порядку ведення державного обліку і кадастру рослинного світу здійснює Мінприроди (п. 9). Аналогічна норма міститься в Інструкції про зміст та складання документації державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду України (п. 3.2). Відповідно до п.5 Порядку ведення державного кадастру тваринного світу від 15.11.1994 р., Мінприроди здійснює державний контроль за якістю і вірогідністю даних, що включаються до кадастру. Відповідно до п.10 Постанови Кабінету Міністрів України від 20.06.2007 р., якою затверджено Порядок ведення державного лісового кадастру та обліку лісів, Держлісагентство перевіряє повноту і достовірність зведених відомостей кадастру.

Як видно з наведених прикладів, обсяг контролюючих функцій органів різний: в одних випадках – це здійснення контролю за порядком ведення кадастру (рослинного світу, територій та об'єктів природно-заповідного фонду), в інших – це лише контроль за додержанням порядку ведення кадастрової документації, що значно обмежує контролюючі функції даного органу, адже фактично він не вправі контролювати сам порядок ведення кадастру (лісовий кадастр, кадастр тваринного світу).

Закріплення в чинному законодавстві України положення про відкритість відомостей державних кадастрів природних ресурсів, тобто те, що кадастрова інформація стає доступною для ознайомлення всіма зацікавленими органами та громадянами, дає можливість виокремити ще одну стадію кадастрового процесу. Фактично кінцевим етапом реалізації кадастрової функції державними органами є надання відомостей та даних державних природоресурсових кадастрів усім зацікавленим особам. Однак ця стадія настає вже після створення кадастрової інформаційної системи в процесі використання кадастрової інформації.

З огляду на це, кадастровий процес можна розглядати у вузькому розумінні як діяльність державних органів по формуванню кадастрової інформації та її зберігання, а в широкому значенні – створення кадастрової інформаційної системи та надання кадастрової інформації всім зацікавленим особам. Власне, широке розуміння кадастрового процесу важливіше для забезпечення управління в галузі охорони довкілля, реалізації прав громадян, захисту прав власників та природокористувачів [1, с. 121].

Висновки. Таким чином, виокремлюючи правовий аспект порядку ведення державних кадастрів природних ресурсів доцільно вести мову про такі його складові, як: реєстрація, облік природних ресурсів (кількісний та якісний), їх оцінка і контроль за правильністю ведення кадастрів. При цьому кожен із цих видів діяльності

становить самостійну функцію державного управління природними ресурсами, однак у своїй сукупності утворюють кадастрову систему, що здатна забезпечувати інформацією природоресурсових кадастрів усіх громадян та різні сфери суспільного життя. Виходячи з по-

переднього твердження (про відкритість кадастрової інформації), кадастровий процес доцільно розглядати у широкому значенні, кінцевим етапом якого є надання відомостей державних природоресурсових кадастрів усім зацікавленим особам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Яремак З. В. Правове регулювання ведення державних кадастрів природних ресурсів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Яремак Зоряна Василівна. – Івано-Франківськ, 2009. – 197 с.
2. Лихогруд М. Г. Щодо концепції проекту Закону України «Про державний земельний кадастр» / М. Г. Лихогруд // Містобудування та територіальне планування. – 2005. – Вип. 21. – С. 197–204.
3. Колотинская Е. Н. Правовые основы природно-ресурсовых кадастров в СССР / Е. Н. Колотинская. – М. : Изд-во МГУ, 1986. – 129 с.
4. Грядя Э. А. Государственный земельный кадастр Российской Федерации: правовой аспект : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Грядя Элеонора Александровна. – Саратов, 2001. – 198 с.
5. Словарь иностранных слов / [под ред. В. В. Пчелкиной] – М. : Русский язык, 1988. – 445 с.
6. Пейчев К. Правове регулювання державної реєстрації прав на земельні ділянки / Костянтин Пейчев // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 8. – С. 58–60.
7. Берлач А. Організаційно-правові проблем забезпечення державного земельного кадастру України / Анатолій Берлач // Підприємництво, господарство і право. – 2000. – № 6. – С. 50–51.
8. Карамышева О. В. Некоторые правовые аспекты создания и ведения государственного земельного кадастра Российской Федерации в условиях рынка / О. В. Карамышева, Е. Л. Герасимова // Государство и право. – 1998. – № 3. – С. 28–37.
9. Кулинич П. Державна реєстрація прав на земельну нерухомість та земельний кадастр: поняття, співвідношення та правові засади / Павло Кулинич // Юрид. журнал. – 2005. – № 11. – С. 35–42.
10. Данилко В. К. Екологічна статистика: водні ресурси / Державний комітет статистики України НДІ статистики / Данилко В. К. – К. : [б. и.], 2003. – 366 с.
11. Канаш О. П. Принципи класифікації земель як основи раціонального використання земельних ресурсів / О. П. Канаш // Вісник аграрної науки. – 2002. – № 3. – С. 63–66.
12. Новаковський Л. Я. Консервація деградованих і малопродуктивних орних земель України / Л. Я. Новаковський, О. П. Канаш, В. О. Леонєць // Вісник аграрної науки. – 2000. – № 25. – С. 15–23.
13. Новоторов О. С. Деякі напрями удосконалення земельно-кадастрової системи. Теорія і методи оцінювання оптимізації використання та відтворення земельних ресурсів / О. С. Новоторов // Матеріали міжнар. наук. конф. (11–14 листопада 2002 р.). Ч. 2. – К., 2002. – С. 6–75.
14. Сидорук Б. О. Економічна оцінка природних ресурсів та її особливості в умовах сьогодення / Б. О. Сидорук // Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2012. – № 1 (27). – С. 268–271.
15. Типакова Е. В. Выводы из анализа методик денежной оценки земли / Е. В. Типакова // Культура народов Причерноморья. – 1998. – № 3. – С. 41–43.
16. Крассов О. И. Правовой режим земель государственного лесного фонда / О. И. Крассов. – М. : Изд-во Наука, 1985. – 223 с.